

Hoe komen damproblemen van Oege Dijkstra tot stand?

Tom Kieboom

De receptuur voor damproblemen van Oege Dijkstra bestaat uit vijf ingrediënten: (i) een stand die in een partij kan voorkomen; (ii) één of meerdere forcings; (iii) een eenvoudige combinatie; (iv) een zelf-ontworpen eindspel; (v) een scherp slot. Drie voorbeelden van zijn fraaie composities zijn op onze website na te spelen; zowel onder 'Forcings' als in 'de Showroom'. Hoe dergelijke combinaties van dwang, combinatiespel en eindspel zoal tot stand komen, binnen die vijf genoemde lastige voorwaarden, wordt hieronder uitvoerig en met vele voorbeelden door deze componist uit de doeken gedaan!

Veel van mijn composities gaan als volgt: na een dwangzet (het liefst meer) volgt een eenvoudige combinatie die uitmondt in een eindspelletje (liefst ook van mij). Het bewerken van bekende motieven is niet aan mij besteed.

Mijn kracht ligt niet in het bedenken van ingewikkelde slagsystemen, maar veeleer in het combineren van dwang, combinatiespel en eindspel.

De achtergrond van iemands talenten is altijd moeilijk na te gaan; bij mij zal ongetwijfeld een rol hebben gespeeld dat ik pas op latere leeftijd ben gaan componeren na zo'n veertig jaar partijtjes te hebben gedamd.

Een compositie moet voor mij iets spannends hebben; de illusie dat de stand in de partij kan voorkomen versterkt bij mij die spanning.

Maar wat is nu een partijstand? Het simpelste kenmerk lijkt mij dat de witte stukken zich aan de onderkant van het bord bevinden en de zwarte aan de bovenkant.

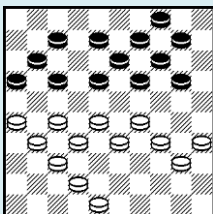
Volledig gescheiden hoeft natuurlijk niet, maar het heeft toch wel iets.

<- Oege Dijkstra + pc + dambord + koffie als gereedschap

Partijachtige stand

Het eerste diagram laat een volledig gescheiden stand zien (eerste publicatie).

1. O. Dijkstra

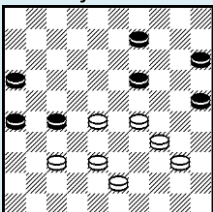
Na 42-38 (7-12) is de stand volledig gescheiden. De zwarte en witte stand zijn bovendien mooi compact: er zitten weinig gaten in. Van de uiteindelijke slag is in de beginstand niets te zien. Het tempoverschil is wel wat groot (+12) en de hangende schijven op 31 en 11 doen wat vreemd aan.

Oplossing: 1.42-38 7-12 2.29-23 18x29 3.33x15 14-20 4.15x24 19x39 5.48-43 39x48 6.35-30 48x25 7.40-34 25x22 8.27x7 11x2 9.26-21 16x36 10.37-31 36x27

11.32x5 4-10 12.5x8 2x13 13.38-33+. Zwarts laatste zet kan van alles zijn geweest; in ieder geval miste hij met zijn laatste zet geen eenvoudige winst.

Aan de andere kant: mooier is dat zwart een voor de hand liggende foute zet heeft gedaan, zoals in diagram 2 (eerste publicatie).

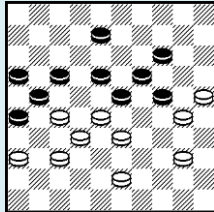
2 O. Dijkstra

Zwarts laatste zet is ongetwijfeld 21-27? geweest, ter verhoging van het sterk lijkende 28-22! Voor de foringspecialist natuurlijk jammer dat 9-13 nog net remise is. Niettemin lag 21-27 erg voor de hand. Verder geen groot tempoverschil, gescheiden stand, eindslag verraadt zich een beetje, geen ongebruikelijke positionele kenmerken. Kun je van een zeven-om-zeven een compacte stand verwachten? Oplossing: 1.28-22 27x18 2.37-31 26x37 3.38-32 37x28 4.29-23 18x29 5.34x3 25-30 6.43-38 28-33 7.38x29 30-34 8.3-20 15x33 9.40x38+.

In de bespreking van de stand van diagram 1 wordt een aantal kenmerken genoemd: gescheidenheid, compactheid, voorspelbare eindslag of motief, tempoverschil, een positioneel kenmerk (hangende schijf bij beide partijen) en de voorgeschiedenis (zwarts laatste zet). Als alles klopt heb je de ideale stand. Komt de volgende stand van diagram 3 (Leeuwarder Courant 2013) daarbij in de buurt?

3 O. Dijkstra

Prachtige klassieke stand. Met zijn laatste zet wil zwart de beroemde positie De Haas- Fabre afdwingen (40-35? 8-13 43-38 17-22 etc.) Deze positie is zeer gunstig voor zwart. Na 8-13 (in plaats van 20-24 in diagramstand) lukt dit niet: 40-34! 20-24 34-29! etc. Ook 17-22 28x17 21x12 43-39! geeft geen voordeel. Dus 20-24 zou je denken. Maar helaas voor zwart het fraaie: 1.37-31 24x44 2.28-22 26x48 3.22x2 21x32 4.2x34 48x30 5.25x34+ met dubbele oppositie. En dit laatste is het enige minpunt aan deze compositie. Om de mooie stand niet aan te tasten heb ik niet meer gezocht naar een scherper slot.....

Om de standen te waarderen: het eerste diagram krijgt een 7, het tweede een 8, het derde een 9. Streng ben ik dus niet. Niet acceptabel vind ik standen waarin zwart i.p.v. de laatste zet een eenvoudige winst mist. Een afschrikkend voorbeeld is diagram 115 uit het overigens prachtige boekje *Miniaturforings* van Arie van der Stoep.. Commentaar overbodig (*TK: zie toch even het kader helemaal op het eind*) . Nu zijn er altijd slimmeriken die opmerken dat je zonder domme zet(ten) nooit in een forcing terecht komt. Maar u begrijpt me wel. Tot zover de stand.

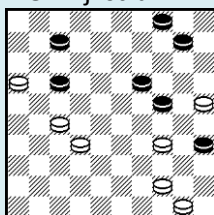
Afwikkeling en slot

Elementen die bij mij de waarde van een compositie bepalen zijn verder de originaliteit van de afwikkeling en het slot. Qua afwikkeling wint het laatste diagram het van de andere. Diagram 2 heeft het leukste slot, diagram 1 is het moeilijkst te doorgronden. U kiest maar.

Een componist die zoals ik van achter naar voren werkt; dus begint bij het slot en hecht natuurlijk aan een fraai, scherp slot. Bij diagram 2 ben ik bij uitzondering uitgegaan van het slagsysteem. Hoe kom ik op een idee van een motief of eindspel? Meestal door iets te proberen en hopen op een plotselinge inval. Aan de hand van het laatste probleem dat ik gemaakt heb, wil ik duidelijk maken hoe ik op het slot van deze eenvoudige forcing ben gekomen.

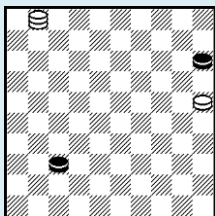
In het januarinum van *Hoofddijn* 2014 publiceerde ik de miniatuurforcing van diagram 4.

4 O. Dijkstra

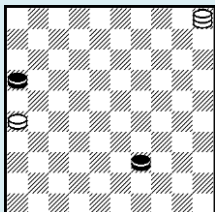
Oplossing: 1.34-29 24x33 2.44-40 35x44 3.50x28 10-14 4.7-22 7-11 5.16x7 19-23 6.28x10 17x37 7.7-1 4x15 8.1-23 37-42 9.23-29+. Het motief na zwarts zet 37-42 was bekend, maar de daaraan voorafgaande zet 1-23! in diagram 4M was nieuw!

4M

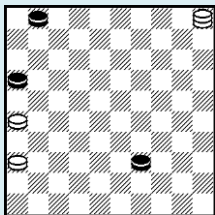
Overigens was dit motief niet zo gemakkelijk te bewerken; de laatste zet van zwart moet een slag naar 15 zijn. Met de zwarte schijf op 4 en een witte extra op 14 zijn de zetten 14-10 en 1-23 verwisselbaar. Pas een dik jaar verder vroeg ik me af of het motief ook op de andere kant van het bord mogelijk is.

5

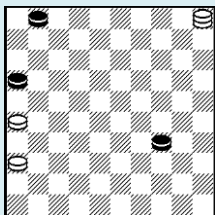
En ja hoor: de stand van diagram 5 met als oplossing 5-28 (39-43) 28-32. Geen enkele bewerking in de *Compositions database* gevonden. Toch lukte het me niet een bevredigende bewerking te maken. Desondanks bleef het idee in mijn achterhoofd. Misschien kan er een schijfje bij, dacht ik en ik was zeer tevreden met de uitbreiding van diagram 6.

6

Na 5-28 (39-43) 28-32 zijn er zelfs twee scherpe varianten: (43-49) 32-27 (49x21) 26x17 (16-21) 17x26 (1-7) 26-21 (7-12) 21-17 (12x21) 36-31 en (43-48) 32-37 (48x31) 36x27 (1-7) 27-22 (7-12) 22-17 (12x21) 26x17. De vraag was wel hoe deze stand kan ontstaan; net als bij de compositie in *Hoofdlijn* moet schijf 39 door een slag op dit veld zijn terecht gekomen. Het lukte me evenwel niet iets te bedenken om dit mogelijk te maken. Toch diende er zich nog een mogelijkheid aan. Hoe ik op het idee ben gekomen weet ik niet meer, maar ik moet eerlijk bekennen dat mij na de ontdekking een euforisch gevoel omgaf. We zetten in diagramstand 7 schijf 39 op 34 met wit aan zet.

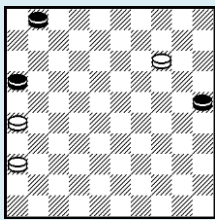
7ab

Met 5-23! (34-39) 23-28 zijn we bij het motief. Echter direct 28 wint toch ook? Nee! Zwart speelt niet (34-40) want dat verliest, maar (1-7!!) 28-44 (7-11) 44x6 (16-21) 26x17 (34-39) en de witspeler zal in een onthutsende puntending moeten berusten om maar eens een bekende dammer te citeren. Voor mij: leve de ruime remisemarge bij het dammen! Nu ontstaan er veel meer mogelijkheden om het eindspel te bewerken en bovendien is de zet 5-23! van een bijzondere schoonheid door het onlogische ervan: wit probeert zwart niet van dam af te houden, maar hij drijft hem er naar dam toe!

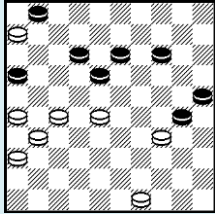
Er dient zich wel een luxeprobleem aan: gaan we deze vondst in zijn meest pure vorm presenteren, een drie-om-drie, of zorgen we voor een passende omlijsting? Als eindspel kan het zoals in diagram 8 is weergegeven, met als oplossing: 14-10 (25-30) 10-5 (30-34) 5-23!!

8

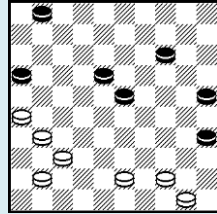

Als eindspel vond ik het toch wat te mager, een drie-om-drie zou toch meer varianten moeten hebben. Daarom maar een slagje naar 10 proberen te maken. Drie simpele bewerkingen, zie de diagrammen 9-11.

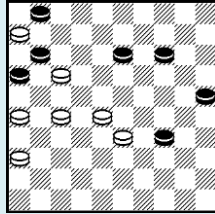
9

10

11

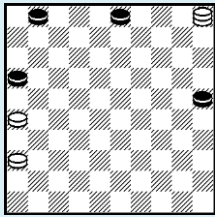
Dia 9: 27-22 (30x39) 49-44 (18x27) 31x22 (39x50) 22-17 (50x11) 6x10.

Dia 10: 41-36 (18-22) 31-27 (22x42) 43-38 (42x33) 44-40 (35x44) 50x10.

Dia 11: 33-29 (34x12) 6x10.

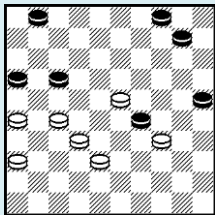
Natuurlijk zijn er met een slag naar veld 10 nog meer mogelijkheden. Ook zijn er nog mogelijkheden om het eindspel te verdiepen. Op diagram 12 de eerste mogelijkheid: (25-30) 5-23 (4-10) 23x5 (30-34) 5-23 etc.

12 z.a.z.

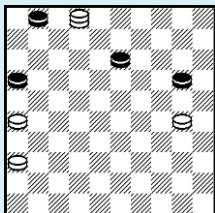
Ook hier zullen er mogelijkheden genoeg zijn om dit eindspel te bewerken. Ik kwam tot de eenvoudige bewerking van diagram 13 met een verrassend, maar wel bekend slagsysteem: 27-22 (17x37) 38-32 (37x19) 34x5 etc.

13

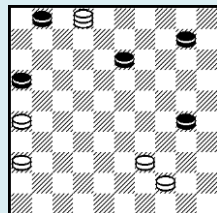

De dam hoeft niet per se van veld 5 te komen. Zwart kan ook via een achterloopje of plakker naar veld 34 gelokt worden. Bijvoorbeeld zoals in diagram 14: (20-25) 2x19! (25x34) 19-23 etc., of zoals in diagram 15: (30-34) 2x5 (34x43) 44-39 (43x34) 5-23 etc.

14 z.a.z.

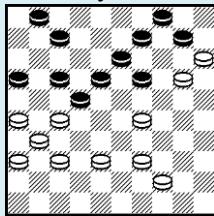

15 z.a.z.

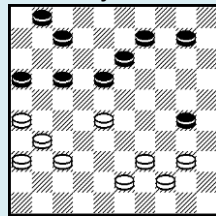

Uit deze laatste verdieping kwam ik tot de volgende drie composities (diagrammen 16-18), de eerste een directe combinatie, de tweede en derde een forcing; misschien de eerste publicabele bewerkingen op het motief van diagram 15.

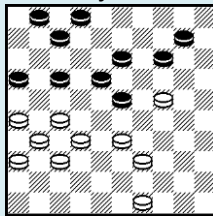
16 O. Dijkstra

17 O. Dijkstra

18 O. Dijkstra

Dia 16: 1.20-14 9x20 2.15x24 19x30 3.29-23 18x29 4.27x9 4x13 5.38-33 29x38 6.37-32 38x27 7.31x2 etc.

Dia 17: 1.40-35 9-14 2.35x24 14-19 3.43-38 19x30 4.28-23 18x29 5.38-33 29x38 6.37-32 38x27 7.31x2 etc.

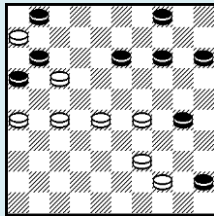
Dia 18: 1.33-28 14-19 2.49-44 19x30 3.28x8 2x13 4.27-22 18x38 5.37-32 38x27 6.31x2 etc.

Wit dwingt hier een dam op bezet veld af! (sommige mensen sparen dammen op bezet veld) Dit laatste is overigens geen sterk argument, want men spaart ook suikerzakjes en sigarenbandjes. Mijns inziens toch de beste bewerking tot nu toe.

Toegift en oproep

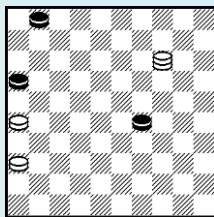
Een laatste poging met wat meer spektakel met een 2x3x4x5-slag en weer een verdere verdieping van het motief (diagram 19): 1.44-40 45x12 2.6x10 15-20 3.10-5 20-25 4.5-23 4-10 5.23x5 30-34 6.39x30 25x34 7. 5-23! etc.

19

Het aantal mogelijkheden om het motief te bewerken is hiermee nog lang niet uitgeput. Het zou voor mij een eer zijn dat een gerenommeerde (partij)-problemist er een fraaie inleiding op maakte. Vragen wij ons weleens af hoe trots iemand als Timoneda zal zijn geweest op negenduizend bewerkingen op zijn motief? Voor de problemisten die iets meer kunnen dan ik, wat het bewerken van moeilijke standen betreft, heb ik nog een suggestie. In mijn bewerkingen komt schijf 34 steeds van 30 omdat anders 29-33 remise is. Toch is er een extra mogelijkheid: zie diagram 20.

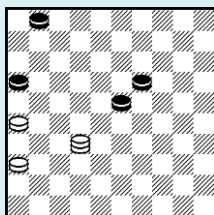
20 z.a.z.

Nu de dam op 14 staat (op 19 kan ook) verliest zwart: (29-33) 14-25 (1-7!) 36-31 (33-38) 25-48 (7-12) 48-43! (38x49) 31-27 (49x21) 26x8.

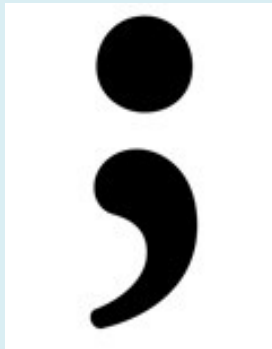
De stand met een dam op 14 moet uiteraard door een witte slagbeweging ontstaan. Dit zou kunnen vanuit de stand van diagram 21.

21

Zwart is hier gedwongen tot (23-29) waarna 14! het winnende veld voor wit is. De witte dam kan hier ook op 37 of 41 staan. Ik zou zeggen: werk aan de winkel. Zelf richt ik me op het volgende motief met ongetwijfeld weer dezelfde probleempjes, maar ook met de voldoening die het resultaat soms oplevert.

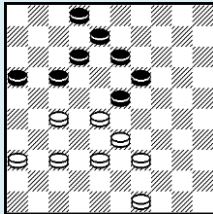
Naschrift Tom Kieboom: Alweer de 14^e aflevering in deze rubriek en telkens verrassend en leerzaam hoe verschillend damprobleemisten hun doelen stellen en daarmee aan het werk gaan! Alle voorgaande afleveringen zijn na te lezen op dekvd.net onder de link "Hoe dammers componeren". Nieuwe bijdragen, of aanzetten daarvoor, worden graag tegemoet gezien! Het relaas van Oege spreekt weer geheel voor zich, daar heb ik behalve mijn welgemeende complimenten niets aan toe te voegen. Eh, toch nog iets; zijn tweemaalig gebruik van de puntkomma aan het begin viel mij op; maar wat een toeval; in de Elsevier van 18 juli 2015 verscheen een korte kolom "Puntkomma. Laf leesteken blijft voor hoofdbrekens zorgen"! Een gecombineerd citaat hieruit:

"De puntkomma kan wel een steuntje in de rug gebruiken; het leesteken blijft in elk geval voor hoofdbrekens zorgen; want wanneer is het gewenst; het is op zijn plaats bij lange opsommingen en als scheiding tussen gelijkwaardige zinnen waarbij een punt te veel en een komma te weinig is." Discussievoer voor lezers; schrijvers; en redacteurs. Tevens een symbool voor deze rubriek; gaat ie nog door, of komt er op zeker moment een . achter? Het antwoord is simpel; dat hangt gewoon af van de damprobleemisten, niet van mij!

Kader

115 D. van den Berg

Black-out van zwart: 17-22 totaal gemist!
Een mislukte forcing.
